

PARADOXUL PREZENȚEI ÎN ABSENȚĂ SAU ETAPELE DEVENIRII

Cătălin VARGA

Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

Abstract

This article tries to point the fact that the convenience of ignorance and the refusal of the mysteries that we meet all day, could lead us to what we call a paradox. Our rational being in the quest of aperture towards the transcendence, as long as it keeps the holiness of seeking, mystagogical through Christ will be able to shut down the call of temptation cultivating its aristocratical dignity. Precisely in this point, the logic of being into an absent circumstance, gets born; a new lifestyle, a new dimension in which whole creation is anchored: the quest of becoming.

Keywords: paradox, aperture, casemate, rational being, pauline philosophy.

1. Preliminarii

Fenomenologic vorbind, gândirea noastră, ca expresie a rațiunii pure, este caracterizată de lumea variabilelor și-a incertitudinilor metafizice. Astfel, noi putem decanta unele idei, premise, care ni se par corecte, promovându-le în funcție de gradul nostru de înțelegere¹. Dar aceasta nu înseamnă că am epuizat întregul conținut al universului tainic ce ne înconjoară. Spre exemplu, în urmă cu câteva sute de ani, astronomia echivala distanțele universului în sute sau chiar mii de ani lumină. Însă, dezvoltându-se cercetările, studiile au transferat

---

¹ Părintele Chirilă înțelege existența unui „bun sens științific”, care devine indispensabil oricărui cercetător renumit și care protejează studiile sale de logica hazardului și a predicțiilor gratuite. La antipod, însă, se poate foarte bine vorbi și despre un așa-zis „rău sens științific”, care, fie riscă prea mult în supozițiile sale, fie nu poate depăși barierele spectrului cercetat, rămânând astfel prizonierul ipotezelor lipsite de intuiție și imaginație. Fr. Ioan Chirilă, *The Dia-Logos between Theology and Science. Meeting Through the Word*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 74.

incidentul sub ordinul milioanei. Lucrurile au stat întocmai și în ceea ce privește lumea subatomică: s-a susținut cu patos că atomul este ultima parte indivizibilă a materiei, întregul plan orbitând în jurul său.

Însă, odată cu secolul al XX-lea, am reușit să descoperim particule din ce în ce mai mici, unități divizibile ale atomului: electronul, protonul, neutronul, quarcurile, gluonii, tahionii sau fotonii de lumină². Astfel că universul fizicii cuantice naște mereu noi și noi descoperiri, într-o progresie sinonimă cutezanței de-a descifra limitele și tainele universului înconjurător, și a cărei evoluție este neodihna însăși. Barierele universului sunt tot mai departe și, parcă, așa vor fi mereu; iar noi, oboșiți de-atâta alergare și de-așa o luptă crâncenă cu paradoxul existenței noastre efemere³.

Heidegger afirma că puțini dintre oameni reușesc să facă diferența între *un obiect învățat și un lucru gândit*⁴. Tocmai de aceea gândirea trebuie să gândească împotriva ei însăși, concluzionează marele gânditor german, dezbrăcându-se de stereotipuri seci și angajându-se într-o funcție critică a propriei reflecții⁵, a propriei credințe ancorată în ceva ce nu se poate experia cu rațiunea, ci cu duhul. Fiindcă doar o astfel de gândire, de trăire a credinței, devine contemporană cu Dumnezeu. Paradoxul apare atunci când operăm în logica liniară specifică gândirii în istorie, când refuzăm interacțiunea Duhului Sfânt – singurul care le poate face audibile⁶, singurul Care oferă sens paradoxului prezenței divine în lumea guvernată

² Natalia Fiuciuc, *În lumea atomului*, Editura Albatros, București, 1983; Dr. Vasile Ureche, *Universul. Astrofizică*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1987; *Fizică. Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1986, pp. 6-24.

³ Această neliniște ontologică îl va determina pe Cioran să-și prefăteze una dintre lucrările sale astfel: „Acest text este poate cel mai pasionat și, în același timp, îmi este cel mai străin. Nu mă regăsesc în el, deși îmi pare evidentă prezența isteriei mele de atunci”. Cioran, *Schimbarea la față a României*, Editura Humanitas, București, 2011.

⁴ Martin Heidegger, *Originea operei de artă*, Editura Humanitas, București, 2011, p. 386.

⁵ André Scrima, *Funcția critică a credinței*, Editura Humanitas, București, 2011, p. 32: „Există în credință o calitate specială, prin care ființa devine fermă, puternică, prin care subzistă. În vreme ce alte atitudini ale ființei sentimentul de pildă – nu sunt tot atât de ferme, ci se pot schimba și pot schimba ființa”.

⁶ John Breck, *Dorul de Dumnezeu*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2009, pp. 176-177.

de marele absent, de marele anonim al lui Blaga. Fiindcă doar El cunoaște și cercetează „adâncurile lui Dumnezeu” (I Cor. 2, 10). El este Cel Care ne umbrește prin norul tainic, spre înțelegerea celor de neînțeles (Lc. 9, 34-35) și în afara Căruia nu mai există decât „întunericul cel mai din afară” (Mt. 25, 30) – lumea întrebărilor nesfârșite, a aporiilor și a paradoxurilor de tot felul.

De multe ori ne împiedicăm de faptul că primul rod al lui Hristos a fost un tâlhar, iar primul dintre cei căzuți un apostol; că se ia apărarea unor femei ușoare (Lc. 7, 44-50), iar Raiul se promite unor tâlhari; că se preferă paradigma fiului risipitor în locul celui cu minte, dar adulat; că Hristos stă la masă (Lc. 7, 33-34) în compania celor hrăpăreți și păcătoși⁷. Suntem contrariați de aceste exemple, încât în revoluția gândirii noastre telurice am dori să le extirpăm din circuitul religios. Ecart sinonim cu tragedia unor culturi prea mici, după spusele lui Cioran. Și din păcate acesta este exemplul clasic al ratării întâlnirii cu Prezentul Cel viu, cu Duhul (In 14, 15-17); acesta este exemplul unei morți spirituale, a cărei viață nu mai este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu (Col. 3, 3). Este exemplul murtora, care deliberat aleg să se ascundă în întunericul necunoștinței, osificându-și în felul acesta puterile spiritului. Și tocmai aici apare paradoxul.

2. Ființa rațională în periplul deschiderii către Prezentul viu

Ființa rațională este rezultatul conlucrării pluralului maiestății, a Sfintei Treimi (Fac. 1, 26-27). Verbul grecesc *ποιέω* („a face”, „a modela”, „a construi”, „acțiunea creatoare a lui Dumnezeu”⁸), prezent în text alături de particularizarea „chip/asemănare”, surprinde atât potența învierii omului („după chip”), cât și alteritatea („după

⁷ Andrei Pleșu, *Parabolele lui Isus. Adevărul ca poveste*, Editura Humanitas, București, 2012, p. 212. Steinhardt amintește și el despre paradoxul iubirii concentrat în neputința înțelegerii noastre, în paginile unei memorialistici zguduitoare: „Logica noastră, morala noastră, bunul nostru simț nu fac cât o ceapă degerată în prezența suveranei și neașteptatei atotputerniciei divine, care adeseori ne uimește, de nu ne și scandalizează. Pentru că nu o putem înțelege”. Vezi: Nicolae Steinhardt, *Jurnalul Fericirii*, Editura Mănăstirii Rohia, 2005, p. 351.

⁸ Barbara Friberg, Timothy Friberg, Neva F. Miller, *Analytical Lexicon of the Greek New Testament*, Baker Books, 2000.

Asemănare”). Pentru că aici intervine taina alterității, Dumnezeu nu este, după cum afirma Levinas, „o ființă infinită, ce stă alături și tolerează ceva în afara ei”⁹, ci, potrivit Revelației, El nu doar că tolerează omenirea, ci o invită prin Hristos la realizarea dezideratului amintit mai sus: „Fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este” (Mt. 5, 48). Îi oferă condiția sacralității, a sfințeniei (Lev. 19, 2)¹⁰, a depășirii stadiului de creatură. El nu este un Dumnezeu distant sau abstract, cum credeau filozofii antici, ci Proniatorul, purtătorul de grijă (Ieș. 3, 14).

Prin alteritate, ființa rațională se declină sub semnul aceluia *ἐγώ ειμι* („Eu sunt Cel ce sunt”), al cărui nucleu este verbul „a fi” – adică ființa prin ea însăși. Traducerea franceză¹¹ propune o variantă destul de interesantă, prin expresia „Je suis qui Je serai” („Eu sunt Cel ce voi fi”), adică cauzalitatea ființei raționale umane sau, dacă ar fi să-l parafrăzăm pe Coșbuc, *ființa* de-a pururi a neamului nostru¹².

Ființa presupune un nume, fie că stă sub semnul misterului sfânt, ce refuză să-l dezvăluie (Fac. 32, 29-30), fie că anunță, prin rostirea lui, rostuirea identității și a realului însuși. Numele, cel de eternitate, după cum spunea Noica¹³, reprezintă intimitatea principiului de ființare al oricărui individ, numele este mai mult decât un cuvânt, el este o realitate ontologică, care se deschide către „ceva”, către „Cineva”, recunoscând în această deschidere *telos*-ul propriu. Ființa, ca parte dintr-un întreg – „și a suflat asupra lui suflare de viață și s-a făcut omul întru suflet viu” (Fac. 2, 7) –, tânjește koinonic

⁹ Emmanuel Levinas, *Totalitate și Infinit*, traducere de Marius Lazurca, Editura Polirom, 1999, pp. 242-243.

¹⁰ Nu este vorba aici despre paradoxul cioranian care definea sfințenia ca pe o expresie a orgoliului absolut și nesatisfăcut de micile bucurii firești (Petre Țuțea, *Între Dumnezeu și neamul meu*, Editura Arta Grafică, București, 1992, p. 101); ci de obiceiul de a-ți lega micile gesturi și acțiuni de Dumnezeu (după cum spunea C.S. Lewis), de acea binecuvântată înclinație asimptotică spre cucerirea eterului.

¹¹ *La Bible TOB* (Traduction Oecuménique de la Bible), Alliance Biblique Universelle, 2000.

¹² George Coșbuc, *Poezii*, Editura Unicart, București, 2008, pp. 429-430. Crainic, animat și el de spectacolul alterității, exclama pasionant: „Ești totul în toate și toate prin Tine / Tu, pâinea de-a pururi a neamului meu”. A se vedea: Ion Buzăși, *Poezia Religioasă Românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003, p. 204.

¹³ Constantin Noica, *Eseuri de Duminică*, Editura Humanitas, București, 2011, p. 120.

spre acest *Cineva*, Care este Hristos, Prezentul Cel viu al omenirii (Mt. 28, 20), Dumnezeu și om, în unire ipostatică, „săvârșind cele omenești dumnezeiește și cele dumnezeiești omenește”¹⁴. Pentru că această deschidere trebuie să se nască în sânul unui creștinism fondat pe paradox și absurd, ne spune Părintele Chirilă, dar numai acolo unde „harul creează contactul efectiv cu paradisul, unde acesta instaurează blândețea marială și taina tăcerii Domnului”¹⁵. Această deschidere spre Soarele dreptății (Mal. 4, 2) presupune, însă, și o închidere, un fel de absență, care prin răcorile ei cosmice și ritmurile fundamentale ale realului rămâne totuși într-o permanentă deschidere. Nu este vorba, aici, despre acea închidere egolatră, despre care Pleșu spunea că-și plimbă peste lume „o privire obturată de cataractă”¹⁶ și care, prin noaptea ei sufletească, își anunță anticipativ propria volatilizare; ci despre acea concentrație paulină (II Cor. 4, 16), prin care omul se depășește pe sine, în interiorul unei închideri, al unei absențe cu privire la concupiscentă și pasiune.

3. Deschiderea ființei care nu se realizează fără o închidere sau logica prezenței în absență

Constantin Noica spunea: „Ființa se anunță în lucruri ca o închidere ce se deschide”¹⁷, însă rămânând constantă în deschidere, dând astfel naștere la acest binom – singurul capabil a *trimite realul mai departe*. Legătura dintre *închiderea*, ca expresie vie a baricadarii în dimensiunea nepticului, și *deschiderea* ușorii porților făptuirii, stropiți cu sângele Mielului, către mișcările contemplației¹⁸, este una circumscrisă unității perfectibile. De aceea se creează acest raport unitar cu privire la absența față de păcat și prezența față de virtute, fiindcă această constatare paulină, „chiar dacă omul nostru

¹⁴ Pr. Ioan Chirilă, *Elemente de antropologie biblică: persoană/subiect, sine și suflet*, „Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Orthodox Theology”, nr. 1, 2009, p. 55.

¹⁵ Idem, *Despre o „carte sinceră” sau mărturisirile unui om fascinat de frumusețile spirituale*, „Revista Renașterea”, nr. 6, 2000, p. 9.

¹⁶ Andrei Pleșu, *Despre frumusețea uitată a vieții*, Editura Humanitas, București, 2011, p. 30.

¹⁷ Constantin Noica, *Devenirea întru ființă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 195.

¹⁸ Makarios Simonopetrul, *Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic*, Editura Deisis, Sibiu, 2008, p. 81.

cel din afară se trece, cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi”¹⁹, nu face altceva decât să sublinieze prezența lui Dumnezeu în noi, cei expulzați printr-o naștere prematură în această lume absentă și închisă contemplației. În circuitul divizării lui *antropos*, Sfântul Pavel exprimă două direcții de interpretare: „omul cel din afară” sau „omul cel vechi”, pasional, luxurios, aparține acestui prezent lasciv, acestei lumi trecătoare; pe când „omul cel dinlăuntru”, absent ochiului acestei lumi în derivă, însă prezent și văzut de Dumnezeu, este înscris dimensiunii eshatologice, a sfințeniei, a lumii de dincolo²⁰.

Firește că această închidere despre care vorbim se concentrează în jurul a ceva, pe o direcție înspre ceva și într-o asociere cu ceva, reliefează Noica²¹, iar acest adevăr a fost exprimat de Apostolul Pavel, atât în textul de mai sus, cât și în cel de la Col. 3, 9-10²², unde, printr-o exprimare plastică („v-ați dezbrăcat” / „v-ați îmbrăcat”) arată *telos*-ul acestui „ceva” al închiderii: Chipul Celui ce ne-a zidit. Omul duhovnicesc (*ἔσω ἄνθρωπος*) este înrudit cu Creatorul Său prin chipul lui Dumnezeu, care este în el, și astfel el se află într-o relație de strânsă legătură, într-o relație vie cu El, participând în felul acesta la Sfânta Treime²³. Această transformare ontologică, având la baza ei exercițiul închiderii, nu este doar o simplă renunțare la obiceiuri vechi de viață, ci ea presupune un nou mod de

¹⁹ În contextul redactării acestui text din II Cor. 4, 16, Sfântul Pavel accentuează contrastul dintre suferința vieții sale, încorsetată în acest prezent inoportun (*ἔξω ἄνθρωπος*), și transformarea ei întru imaginea lui Dumnezeu văzută prin Hristos (*ἔσω ἄνθρωπος*). A se vedea: *ESV Study Bible. English Standard Version*, Crossway, Wheaton, Illinois, 2008, p. 2229.

²⁰ Robert Jewett, *Paul's Anthropological Terms. A Study of their use in Conflict Settings*, E.J. Brill, Leiden, 1971, pp. 399-401.

²¹ Constantin Noica, *Devenirea întru ființă...*, p. 202.

²² *μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν* („Nu vă mințiți unul pe altul, de vreme ce v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, laolaltă cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care spre cunoaștere se reînnoiește după Chipul Celui ce l-a zidit”). A se vedea *The Greek-English New Testament*, NA 28, Deutsche Bibel-Gesellschaft, Stuttgart/Crossway, Wheaton, Illinois, 2012, p. 1236; *Biblia sau Sfânta Scriptură*, versiune diortosită după Septuaginta, redactată, adnotată și tipărită de Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1690.

²³ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, EIBMBOR, București, 1996, pp. 267-268.

viață, o altă realitate, în interiorul căreia este arborată întreaga creație (Gal. 3, 28). Vorbim aici despre o filosofie paulină, a cărei efect se înscrie pe trepte diferite ale cunoașterii, criteriile eticii creștine nu mai constituie doar o problemă ce ține de-o rezolvare individuală, ci implică o dimensiune corporativă, prin implicațiile sale hristologice. O temă deloc de neglijat în vederea transformării noastre după Chipul Celui ce ne-a creat²⁴.

Concluziv, imaginea paradox din același capitol 4 al epistolei II Corinteni, „Astfel că în noi lucrează moartea, iar în voi viața” (v. 12), poate fi elucidată prin înțelegerea dimensiunii „omul cel vechi” / „omul cel nou”, care, în funcție de încrederea pe care-o oferim fiecăruia în parte, poate să genereze fie o moarte anticipativă a noastră, fie o înviere, ce se petrece cu mult timp înaintea mării Învieri (Efes. 5, 30)²⁵.

4. Închiderea ființei realizată printr-o deschidere stabilă. Prezentul eshatologic

Cu această etapă își face apariția o așa-numită *tensiune* a ființei, întocmai unei concentrații care, singură, devine expansiune, afirmă același Noica²⁶. Relația dintre cele două concepte, prin prisma acestei tensiuni, devine structurată, de obicei în funcție de termenii „revelație” și „rațiune”; cea din urmă liberă de orice credință în actul ei de interpretare a lumii, iar prima lipsită de umbra epistemicului în derularea ei²⁷. Dumnezeu revelat în istorie este experimentat corect de ființa care nu trece momentul epifanic prin filtrul raționamentului ei, fiindcă, abordând astfel revelația, se poate constata de cele mai multe ori același vâl rămas pe fețele multora (II Cor. 3, 13-14), parcelându-le adevărata cunoaștere²⁸. Datorită acestei poziționări

²⁴ James D.G. Dunn, *The Epistles to the Colossians and to Philemon. A Commentary on the Greek Text*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 1996, pp. 220-223.

²⁵ Sfântul Simeon Noul Teolog, *Discursuri teologice și etice*, Editura Deisis, Sibiu, 2001, p. 115.

²⁶ Constantin Noica, *Devenirea întru ființă...*, p. 211.

²⁷ Pr. dr. Ioan Chirilă, *Telosul omului: contemplație sau pragmatism?*, în „Journal for the Study of Religions and Ideologies”, nr. 1, 2002, p. 135.

²⁸ Werner E. Lemke, *The Near and the Distant God. A Study of Jer. 23:23-24 in its Biblical Theological Context*, „Journal of Biblical Literature”, 100/4, 1981, p. 543.

antagonice se creează o închidere incapabilă a mai izbucni într-o deschidere mistagogică. Ființa închisă în temnița acestui raționament, fiindcă devine rudimentară în cunoaștere, este incapabilă în a-L recunoaște pe Dumnezeu prezent aici în imanent, El rămânând undeva *în afară*, distant și rece (Ier. 23, 23).

Revelația lăsată însă să se exprime în acord cu intențiile ei, adică sub logica istoriei mântuirii, creează acel spațiu sacru al regăsirii dintre Creator și creatură, acel *topos theou*, despre care vorbeau bătrânii lui Israel, prezentul eshatologic circumscris spațiului anastatic. Abia acum ființa teoforă, în exercițiul închiderii ei față de ispitele rațiunii, și al deschiderii, totodată, prezentului eshatologic, reușește să se dezbrace de imanent, îmbrăcându-se în slava ei originară, depășindu-și condiția de trup căzut și supus păcatului (Fac. 1, 26-27). Pentru că spațiul întâlnirii dintre sacru și profan oferă omului căzut șansa reabilitării lui, contactul acesta consumat în afara timpului liniar (Lc. 9, 27-36) oferă șansa unei deschideri stabile, înscrise pe filonul unei poziționări epectatice. Iar spațiul acesta se numește *acasă* – locul redobândirii libertății. Tocmai de aceea nu este de mirare că Moise, după ce s-a învrednicit de șansa acestui contact, fie în trup, nu știm, fie în timp, iarăși nu știm, Dumnezeu știe (II Cor. 12, 2), chipul său intarsiat de slava Chipului hristic a trebuit să fie acoperit, astfel încât cei care-l priveau să nu orbească (Ieș. 34, 29-35).

În Biserică, spațiul nu mai este conceput ca o anume depărtare între ființe sau lucruri, ci ca un mediu energetic, „ce măsoară raportarea omului la Dumnezeu, dar și lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu față de făptura umană”²⁹. Fiindcă ori de câte ori este gândit acest timp și spațiu, el primește o infuzie din eternitate, o raportare înspre Dumnezeu, Care, pe lângă șansa dobândirii libertății, oferă omului pârghiile necesare devenirii lui întru ființa hristică, cea de după Înviere. Căci ființarea sa prin aceasta se arată, chiar dacă diferă prin ceea ce a fost³⁰. Deschiderea întru prezentul cel eshatologic este necesară și pentru a înțelege că de fapt noi nu posedăm ființa (*esse*) prin noi înșine, ci de la o cauză (*Hristos*) care este unică

²⁹ Pr. Ioan Bizău, *Experiența liturgică a Prezenței lui Dumnezeu în viața lumii*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012, p. 290.

³⁰ Étienne Gilson, *Introducere în filosofia creștină*, Galaxia Gutenberg, 2006, p. 28.

și irepetabilă: „Că noi în El viețuim și ne mișcăm și suntem...” (Fp. 17, 28). Atât în dăruire, cât și în primire, ființa noastră hristică se va trece pe sine într-un alt mod de existență, periplu care-i va oferi sprijinul necesar înscrierii ei în durată, înțeles și ființare³¹, o măsură a realului devenirii pe linia posibilului din noi, pentru că întru Hristos suntem cu toții chemați să ne reîntregim ființa³².

Efortul deschiderii ființei într-o dobândirea prezentului eshatologic este augmentat de forța renunțării sinelui și a zvâcnirilor lui egolatre. Fără dezbrăcarea acestei condiții este cu neputință să pășești pe acest pământ sfânt (Ieș. 3, 5) al devenirii. Această înfățișare de servitor, spune Kierkegaard³³, nu este una de împrumut, fiindcă întotdeauna va exista acest Cineva care trebuie să crească, în timp ce noi ne micșorăm (In 3, 30), pentru că esențialul devenirii este să renunți la tine însuși. Tocmai aici se găsește și reversul paradoxului: Această micșorare, pe deplin asumată de Sfântul Ioan Botezătorul, nu se sfârșește în uitare, în mormânt, ci într-o deschidere spre nemurire, în veșnica prezență a Celui lăsat să crească până la asemănarea cu Tatăl. De aceea, Ioan a rămas *Botezătorul*, adică sămânța îngropată cu Iisus prin Botez (Col. 2, 12) într-o nădejdea unei învieri veșnice, nesticăcioase și pline de slavă (I Cor. 15, 42-44). De aceea a reușit el să ascundă sub o haină din păr de cămilă o inimă atât de sinceră și deschisă pentru Adevăr (In 14, 6).

Ca să fie posibilă această dublă experiență, închidere și deschidere / timp și eternitate, ființa cea adevărată nu dislocă legătura dintre ele, ci le face să coexiste sau, după cum spunea Ernest Bernea, „nu înlătură timpul trăit aici în favoarea eternității și nici invers, adică nu înlătură experiența eternității”³⁴. Proces care se înscrie pe trepte diferite ale devenirii.

Primul pas este arborarea unei poziționări incipiente, care, însă, din cauza suportului ei fragmentat decade, înscriindu-se pe-o orbită

³¹ André Scrima, *Timpul Rugului Aprins*, Editura Humanitas, București, 2012, p. 125.

³² Cătălin Varga, *Fiul risipitor – o paradigmă a suferinței. Abordare transdisciplinară*, Editura online „Semănătorul Tismana”, septembrie, 2012, p. 11.

³³ Søren Kierkegaard, *Opere III. Discursuri edificatoare*, Editura Humanitas, București, 2011, pp. 352-353.

³⁴ Ernest Bernea, *Meditații Filosofice. Note pentru o filosofie inactuală*, Predania, 2010, p. 136.

imposibilă. O închidere a ființei în lumea imanentului, fără dinamica unei deschideri așezată întru Hristos, riscă să devină o relativitate a poziționării. Și astfel și-a ratat întâlnirea cu paradoxul. L-aș aminti aici pe fratele cel mare din parabola fiului risipitor, care poartă în el suferința decăderii dintru devenirea sa paradisiacă. Greșeala sa este sinonimă cu acea supunere adulată, acesta trăind doar după porunci și slujind din interes, refuzând devenirea întru vechea stare aristocratică³⁵. Următorul pas al devenirii, amintește Noica³⁶, este cel care duce la devenit, însă acesta, amintește tot el, poate să nu se prelungească dincolo de real. Și îl avem aici pe fiul risipitor, care, cu toate că și-a orientat devenirea spre un teren stabil (Lc. 15, 21), tăcerea textului cu privire la deznodământul său ridică mari semne de întrebare. Devenirea în cazul acesta este departe de a fi obținută. Cel din urmă pas al devenirii este efectul însuși întru devenire, adică menținerea în elementul potrivit³⁷. Aici este cheia paradoxului prezenței în absență: Omul, înscriindu-și devenirea ființei într-un prezent eshatologic intarsiat de Duhul Sfânt, se sustrage legilor imuabile ale imanentului și devine astfel absent ecourilor concupiscentei. Efortul devenirii lui s-a realizat în forma devenitului, a hristoforului! Exemplul cel mai la îndemână pentru această treaptă ultimă a devenirii este cel al Sfântului Pavel, care exclama galatenilor: „Nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel ce trăiește în mine” (Gal. 2, 20). Aceasta este expresia unei realități vii, consumată în Hristos, și nicidecum o himeră a timpurilor babilonice, nicidecum o piesă a tragediei antice, în care destinul implacabil este alimentat până la saturație...

5. Concluzii

La baza tuturor manifestărilor noastre, paradoxul oferă nu de puține ori regia necesară unei orientări corecte. Mesajele divine reiectate de sinele recalcitrant pot deveni paradoxuri, tocmai pentru că nu știm cum să comunicăm cu ele, tocmai fiindcă nu știm să ne aplecăm urechea la ceea ce ele vor să ne transmită. „Dacă acțiunile noastre nu ar fi anticipate de înțeleșul nostru, lumea noastră ar

---

³⁵ Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, Editura Mănăstirii Rohia, 2006, p. 280.

³⁶ Constantin Noica, *Devenirea întru ființă...*, p. 378.

³⁷ *Ibidem*, p. 379.

fi o acumulare de neînțeleșuri”, amintea profesorul Russell Stannard pe blogul personal. Dacă pentru Papini rugăciunea „Tatăl nostru” este textul pe care omenirea îl poate propune pentru invocarea asemănării ei cu Dumnezeu³⁸, pentru Steinhardt cuvintele: „Cred Doamne! Ajută necredinței mele” (Mc. 9, 24) sunt de ajuns pentru a dovedi lumii esența divină a creștinismului³⁹. În cele din urmă, orice reflecție este autoreferențială, adică, indiferent de disciplina sau concluziile la care ajunge un autor, se va vorbi mai mereu despre preferințele și gusturile lui; unica diferență este că o va face indirect⁴⁰. Singur, paradoxul poartă în el o aparentă antinomie, de fapt expresia unei forțe creatoare nativă sau cultivată, care însă nu se poate valorifica pentru că nu poate fi pe deplin înțeleasă și nici depășită taina ființării ei. Iar aceasta îi oferă autonomie, autenticitate și urme de mister cu cât căutăm mai mult să-i epuizăm sensurile.

Paradoxul pregătește pârghiile necesare pentru cel care știe să-și stimuleze corect devenirea întru ființa hristică, el trimițând dincolo de realitatea logică a oricărui eveniment. Cel care reușește să-i intuiască taina vede prin el calea ce duce spre Împărăția Cerurilor. Cât despre cel care stă încă încorsetat în logica gândirii liniare, rămâne pesemne un simplu paradox și nimic mai mult.

---

³⁸ Giovanni Papini, *Viața lui Isus*, Editura Orizonturi, București, 2012, pp. 143-144.

³⁹ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii...*, p. 46.

⁴⁰ Sorin Lavric, *Aporiile rațiunii*, „România literară”, nr. 46, 17 noiembrie 2006.